

Başkan M. İ. Erdost'un
Genel Kurulu Açış Konuşması
22 Mart 2014

10 Aralık İnsan Hakları Günü dolayısıyla, Türkiye İnsan Hakları Kurumu olarak sunduğumuz bildiriye, “Giderek farklı ve birbirine karşıt iki ‘insan hakları’ kümelenmesi oluştuğu”nu belirtmiş ve bu iki farklı, birbirine karşıt yaklaşımları şöyle açıklamıştık:

“Biri uluslararası sermayeye kumanda eden ve küresel egemenliğin kendi tarihsel mirası olduğunu savlayan küresel faşizmin belirlediği insan hakları. Öteki, 23 Nisan 1920 ve 29 Ekim 1923’ün ulusal bağımsızlık temelinde yükselen laik Cumhuriyetin, devrimci demokratikleşme perspektifine uyarlanmış insan hakları. Yani varolma ve ulus olarak varolma, bağımsız olma, özgür olma, demokratikleşme ve devrimleşme yolunda insan hakları.

“TİHAK, insan haklarını, ulus olma ve özgür ulus olarak varlığını koruma temeli üzerine inşa ediyor ve insan haklarına, küresel sermayenin küresel perspektifinden bakan anlayışa karşı, insan haklarını, ulusal bağımsızlık temeli üzerinde savunuyor.

“TİHAK, ülkenin varlığını, bağımsızlığını, Cumhuriyetin temel ilkelerini koruyarak demokratikleşmeyi ve devrimleşmeyi esas alan insan haklarını gündeme taşımanın kavgasını veriyor.”

*Bireyin ve
Toplumun Özgürleşmesi*

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 10 Aralık 1948’de kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, tarihsel ve toplumsal gelişmenin ürünüdür. Bu bildiriye, başlangıcından günümüze insan haklarını birinci derecede ilgilendiren soykırım, savaş suçu, insanlığa karşı suçlardan tutuklu ve hükümlüler için standart kuralların belirlenmesine değin onlarca bildirinin oluşturulmasına kaynaklık etmiştir.

Geçmişten Evrensel Bildirgeye, kölelikten toprak köleliğine, özgürlüğe ve özgür bireye uzanan dönemlere damgasını vuran bildirilerin özsel içeriği şöyle özetlenebilir:

19 Haziran 1215 / *Magna Charta Libertum*:

“... hiçbir *özgür kişi*, yasal bir neden olmadıkça yakalanamayacak, zindana atılmayacak, sürgüne yollanmayacak...”

12 Haziran 1776 / *Virginia İnsan Hakları Bildirisi*:

“Tüm insanlar eşit, özgür ve bağımsız doğar.”

3 Eylül 1791 / *Fransız ve Yurttaş Hakları Bildirisi*:

“İnsanlar hukuk açısından özgür ve eşit doğarlar, özgür ve eşit yaşarlar.”

10 Aralık 1948 / *İnsan Hakları Evrensel Bildirisi*:

“Her insan özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğar.”

Magna Charta’da ancak “*özgür kişi*”ler koruma altına alınmış; Virginia Bildirisinde “tüm insanlar”ın eşit, özgür ve bağımsız doğacağı” çerçevelenmiş, kölelik dışlanmış. Evrensel Bildiriye insanın yalnızca özgür ve eşit değil, *onur ve haklar* bakımından da eşit doğacağı kararlaştırılmış, uluslar düzeyinde insanlık kucaklanmıştır.

Ulusal ve Uluslararası Hukuk

Uluslararası hukuk, insanı temel öge alır; insanı, salt insan olarak insanlık açısından korur. Buna, insanın, insan olarak insana sahip çıkması da denebilir.

Ulusal hukuk, özünde uygar ulusların kendi aralarında paylaştığı bir hukuktur ve bir bakıma “yurttaşlık” hukukudur, insanı, yurttaş olarak korur. *Uluslararası* hukuk, ulusların birlikte paylaştıkları hukuktur, ulusal-üstü hukuktur. Burada yurttaş, insan olarak ve insan hakları korunarak korunur.

Devlet, “ulus-devlet” olarak yurttaşını, yurttaşlık hakları açısından korur. Salt insan olduğu için değil, yurttaşını insan olduğu için ve insanı yurttaş olduğu için korur. Bu devletin ulusal görevidir. Devletin, insanı, insanlığın üyesi olarak koruması ise evrensel görevidir. Evrensel görev, uluslararası andlaşma ve sözleşmelerle belirlenmiş ve pekiştirilmiştir.

Uluslararası Hukuk ve Sorumluluk

Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonunun Genel Kurula sunduğu uluslararası hukuk ilkelerine göre, “suç oluşturan bir eylemde bulunan kimsenin, devlet başkanı ya da sorumlu hükümet görevlisi olması, bu kimseyi uluslararası hukuka göre sorumluluktan kurtarmaz.”

“Savaş ve İnsanlığa Karşı Suçlara Zamanaşımı Uygulanamazlığına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”nin 2. maddesinde, “İnsanlığa karşı suçların işlenmesi durumunda, bu suçların işlenmesine elebaşı ya da suç ortağı olarak katılan ya da başkalarını doğrudan kışkırtan ya da sonucu ne olursa olsun bu suçların işlenmesi için gizli anlaşmaya girişen Devlet makamlarının temsilcileri ve özel kişilere ve bu suçların işlenmesine gözyüman devlet yetkililerine bu sözleşmenin hükümleri(nin) uygulanacağı” koşulu yer alır.

Uluslararası Anlaşma ve Sözleşmeler İç Hukukta

1982 Anayasasında usulüne göre düzenlenmiş uluslararası anlaşmalar, kanun hükmünde sayılmış, (2004’te, AKP iktidarında Anayasanın 90 / son fıkrasına yapılan ek ile) “temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek uyuşmazlıklarda *uluslararası anlaşma hükümlerinin esas alınacağı*” kuralı Anayasada yer almıştır. 1 Haziran 2005’te (yani AKP iktidarı döneminde) yürürlüğe giren 5237 sayılı yeni Ceza Yasasında, iç hukukumuzda “*Uluslararası Suçlar*” arasında yer alan “İnsanlığa Karşı Suçlar”, “siyasal, felsefi, ırki ve dini saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenen suçlar” olarak tanımlanmış, siyasal, felsefi, ırki ve dini nedenlerle “a) kasten öldürmek, b) kasten yaralamak, c) işkence ve eziyet yapmak, köleleştirmek, d) kişi hürriyetinden yoksun kılmak, insanlığa karşı suçların başında yer almış, ayrıca, kasten öldürme ve kasten yaralama suçları açısından, “belirlenen mağdur sayısınca gerçek içtima hükümlerinin uygulanacağı” hükmüne yasada yer verilmiştir.

İnsanlığa Karşı Suçlar ve Zamanaşımı

11 Aralık 1946'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda onaylanan "Savaş ve İnsanlık Suçlarına Zamanaşımı Uygulanamazlığına İlişkin Sözleşme"nin Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda onaylandığı 11 Aralık 1946'dan bugüne, insanlığa karşı işlenen suçlara ilişkin yürürlüğe konan Birleşmiş Milletler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmeleri, "uygulanabilecek" yasa hükmünde uluslararası hukukun alanında yer alan sözleşmelerdi. İnsanlığa karşı suçlar, bu sözleşmelerin ön sırasında o gün de, bu gün de yer alıyor.

Uygur uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine ve, 11 Aralık 1946 günlü Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin ilk maddesine göre, insanlığa karşı suç sayılan ve zamanaşımı işlemeyen fiiller üç ana grupta toplanmıştır:

"*Madde 1:* İşlendikleri tarih ne olursa olsun, (a) savaş suçlarına, (b) ister savaş ister barış zamanında işlensin – insanlığa karşı suçlar ile kurumlaşmış ırk ayrımcılığı politikasından doğan insanlık-dışı eylemlere; (c) soykırım suçuna zamanaşımı uygulanmaz."

Savaş Suçlarına ve İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlara Zamanaşımı Uygulanamazlığı *Avrupa Sözleşmesi*'nde (Strasbourg, 25 Ocak 1974), Sözleşmeciler Devletlerin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 9 Aralık 1948 tarihli "Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi"nde tanımlanan, "Soykırım, savaş suçu ve insanlığa karşı" suçların soruşturulmasında ya da bu suçlar için verilen cezaların uygulanmasında:

(1) Bu sözleşmelerin yürürlüğe girdiği tarihten sonra işlenen suçlara zamanaşımı uygulanamayacağı, (2) Bu sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce işlenen suçlara, sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihte zamanaşımına uğramamış olması durumunda uygulanacağı" düzenlemesi yer almış, bir başka deyişle cezanın "geçmişe/geriye yürütmesi" konusunda bir milat belirlenmiştir.

Yaşam Hakkı

Avrupa Sözleşmesinin Yaşam Hakkıyla ilgili 2. Maddesinde, "Herkesin yaşam hakkının *yasanın koruması* altında olduğu" hükmü arasında, başka şeyler yanında, yaşamı korumak için "öldürmenin" de bir hak olduğu belirtilir: "Bir kimsenin *yasadışı şiddete karşı korunması* için, kuvvete başvurmanın kesin zorunluluk haline gelmesi sonucunda öldürme meydana gelmişse", bunun "yaşam hakkının ihlali sayılamayacak ağı" hükmü de yer alır. (Madde 2, 2a.)

Yaşam hakkının yasanın koruması altında olması ne demektir? Yaşam hakkının ihlalini önleyecek yasal bir organizasyonun varlığı demektir. Fiilen korumakla görevli olanların *öldürenleri* ya da *öldürecek olanları öldürmeleri*, yaşam hakkının toplumsal korunması biçimidir.

Kısacası, yaşamı, yasanın koruması altına alanların, yasadışı şiddete karşı, öldürme isterisine kapılmış olanları öldürme hakkı, yaşam hakkının korunması anlamında, yasal bir haktır.

Güvenlik görevlilerinin yaşam hakkını koruması, yalnızca güvenlik görevlilerinin değil, saldırıya uğrayanları öldürmeye kararlı olanları öldürme hakkı, yaşam hakkının özünü oluşturur.

Elinde herhangi bir şiddet aracı bulunmayan, ekmek almak için fırına giden ya da silahsız, şiddet içermeyen, yasal bir etkinliğe katılan birini, ister biber gazı fişegiyle

olsun, ister kurşunla olsun, ister döverek olsun yaralayan ve öldüren polis, yaşam hakkını koruyan değil, yaşam hakkını ihlal eden polistir. Ona emir veren, zincirleme herkes, sorumludur, bu, “başbakan”da olsa.

DİSK eski Genel Başkanı Kemal Türkler’i öldürmekten sanık olarak yargılananların, yargıcın hileli yöntemiyle, zamanaşımından davalarının düşürülmesi, Bahçelievler katliamında yedi kez ölüm cezası almış olan aynı sanığın, özel amaçla düzenlenmiş, yeni yasalarla tahliyesi, yani zamanaşımı işlemeyen, bu nedenle, af yasalarıyla zamanaşımından davaların düşürülmesi, af ve benzeri düzenlemelerle ömür boyu hapse mahkum olanların tahliyeleri, iç hukukta üstün hukuk kuralı olarak kabul edilen uluslararası hukuka aykırıdır.

2 Temmuz 1993 Sivas katliamı sanıklarına zamanaşımı uygulayarak davaların düşürülmesi de aynı sözleşmeler açısından, hukukun, hukuk suçu işlemesidir.

Gezi dolayısıyla, polisin kullandığı şiddet nedeniyle yaralananlar ve öldürülenlerden, polis dahil, polise silah dahil şiddet kullanması emrini ve silahı verenler, bu öldürümlerden ve yaralamalardan sorumludurlar; zamanaşımı tanımayan insanlığa karşı suçları işlemiş olmaktan yargılanmaları gerekir.

22 Mart 2014

